

نگاهی به مسابقات هوش و حافظه‌محور تلویزیون ایران و جهان به بهانه پخش مسابقه «هوش برتر»

سرگرمی، هیجان و اطلاعات عمومی

در میان برنامه‌های تلویزیونی، «مسابقه» به دلیل شور و هیجان و رقابتی که ایجاد می‌کند، از برنامه‌های مطلوب و جذاب برای برنامه‌سازان و مخاطبان است. موضوع هر مسابقه، سولاتی که آزمون را جلو می‌برد، سرعت‌عمل شرکت‌کنندگان، حضور حضاران و تماشاچیان، نحوه اجرای مجری در کنار د کور و فضای مناسب، میزان هزینه تولید و... همگی عناصری است که با نسبت‌های مختلف، شکل و قالب یک مسابقه تلویزیونی و کیفیت آن را تعیین می‌کند. شاید به همین دلیل است که مسابقات تلویزیونی به عنوان یک گونه مهم برنامه‌سازی، هیچ‌وقت از تلویزیون‌های دنیا حذف نشده است. عمر مسابقات تلویزیونی در جهان به سال ۱۹۳۸ و مسابقه «هچی» شبکه بی‌بی‌سی برمی‌گردد و سابقه مسابقات تلویزیونی در ایران هم به سال ۱۳۴۰ و مسابقه‌ای به نام «نقاب سیاه» با طراحی و اجرای مرحوم علی‌نایش می‌رسد.
منتها بسیاری از ما با شنیدن نام مسابقه تلویزیونی، در ذهنمان تصاویری از مسابقاتی که در دهه شصت شکل گرفت و از تلویزیون پخش شد، زنده می‌شود. مسابقاتی که با حداقل امکانات در استودیوهای شبکه دو ضبط می‌شد و یکی از مهم‌ترین اهدافش، علاوه بر سرگرم‌سازی، انتقال اطلاعات و بالا بردن سطح علمی مخاطبان بود و شاید به همین دلیل، بسیاری از شرکت‌کنندگان این مسابقات را جوانان تحصیل کرده و با اعتماد به نفس تشکیل می‌داد و حتی بخشی از دانسته‌های برخی از ما به نگاهی که در همین مسابقه‌ها یاد گرفتیم، برمی‌گردد. این روزها هم مسابقه «هوش برتر» از شبکه نسیم در حال پخش است و به بهانه پخش این برنامه، مروری داریم بر مسابقه‌های هوش و حافظه‌محور تلویزیون ایران و نگاهی خواهیم داشت به مسابقات تلویزیونی پربیننده دنیا در همین زمینه. با ما همراه باشید.

مروری بر به یادماندنی ترین مسابقات هوش محور تلویزیون ایران

چه مسابقه‌ای؟	مجری /مجریان	ویژگی‌های مسابقه	یا چه دیالوگ یا خاطره‌ای ماندگار شد؟
نام‌ها و نشانه‌ها / ۱۳۶۳ پنجشنبه‌شب‌ها / از شبکه یک	رضا معینی	پاسخ به سولاتی در زمینه دانستنی‌ها و اطلاعات عمومی	هر گروهی زودتر چراغ میز رو روشن کنه، سوال رو از اون می‌پرسم!
یک مسابقه، سی سوال / ۱۳۶۵ دوشنبه‌شب‌ها / از شبکه دو	حسین باغی	پاسخ به سی سوال هوش و سینمایی با حضور دو کارشناسِ ناظر بر سولات.	یک کرومتر بزرگ در دکور مسابقه، پاکت‌های رموز حاوی سوال و لیخند و خونسردی کارشناسان برنامه!
جدول‌های تصویری / اواخر دهه شصت چهارشنبه‌شب‌ها / از شبکه یک	کمال الحق اسلامی	حل یک جدولِ متقاطع بزرگ با پاسخ به سولات فرهنگی-ادبی	روشن کردن چراغ خانه‌های یک جدول غول‌آسا
مسابقه علمی / اواخر دهه شصت شبکه یک	کرامت... مهربان	پاسخ به سولاتی که از مجلات علمی مثل دانشمند و دانستنی‌ها استخراج شده بود	حضور جوانان دبیرستانی و پشت کنکوری البته با سیبل‌های پرپشت
از مدرسه تا مدرسه / اواخر دهه شصت شبکه دو	مجید قناد	برگزاری نوعی آزمون هوش و مهارت برای کودکان	نحوه متفاوت شمارش امتیازات توسط مجید قناد!
هوشیار و بیدار / اواخر دهه شصت ظهرهای جمعه / شبکه یک	علیرضاخمسه و محسن یوسف بیگ	پاسخ به سوالی که در قالب یک آیتَم نمایشی برای کودکان اجرا می‌شد	اعصاب‌سنج داخل استودیو که آزمون‌ی برای سنجش تسلط شرکت‌کنندگان بود
مسابقه هفته / اواخر دهه ۶۰ پنجشنبه‌شب‌ها / شبکه یک	منوچهر نوذری	پرسش سولاتی از چهارده شرکت‌کننده و حذف سیزده نفر و برنده شدن یک نفر	اجرای درجه‌یک و تکیه کلام‌های بانمک مرحوم نوذری: از کی ببرسم؟ اون‌ی که توی فیلم بود چه کار کرد؟
مسابقه محله / ۱۳۷۰ صبح‌های جمعه / شبکه دو	مسعود روشن‌پژوه	رقابت در زمینه اطلاعات عمومی و مهارت‌های مختلف بین بچه‌های یک محله	نحوه خاص شمارش زمان مسابقه: یک و یک و یک...
مسابقه سینمایی / ۱۳۷۴ شبکه چهار	ایرج راد	پاسخ به پرسش‌هایی در زمینه هنرهای نمایشی	اجرای قوی و پخته ایرج راد
راز سیب / ۱۳۷۲-۱۳۷۳ جمعه‌شب‌ها / شبکه سه	فرهاد جم / مهسا مهجور	دو گروه شرکت‌کننده در رقابت با هم از هفت‌خان هوش و مهارت عبور می‌کردند و با موفقیت در هر خان یک سیب بلورین جایزه می‌گرفتند.	فرم تازه، بدیع و جذاب مسابقه که در واقع کپی یک مسابقه ترکیه‌ای بود و بعدها مخاطبان به آن واکنش نشان دادند.
مسابقه بزرگ / ۱۳۷۶ شبکه سه	کاظم احمدزاده	عبور از مراحل دشوار مسابقه با کمک هوش و مهارت.	اجرای متفاوت مجریان، دکورهای بی‌نظیر و جواب‌خوب
تلاش / ۱۳۷۶-۱۳۷۹	زوج محب‌اهری و منافی‌ظاهر و زوج حسین عرفانی و شهاب‌ناظریان		حضور جذاب زوج‌های هنرمند به عنوان مجری
ستاره‌ها / ۱۳۸۲-۱۳۸۴ شبکه دو	ایرج نوذری	دو گروه شرکت‌کننده، متشکل از دو زوج برای پاسخ به سولات اطلاعات عمومی رقابت می‌کردند.	حامی مالی مسابقه، یک تولیدکننده معروف فرش بود و دکور مسابقه، تخته فرش‌های رنگارنگ.
مار و پله / ۱۳۸۷ شبکه تهران	هومن حاج‌عبداللهی	یک مسابقه تلفنی با یک جایزه یک میلیون تومانی	اجرای شیرین هومن حاج‌عبداللهی
هوش برتر / ۱۳۹۵ هر شب / شبکه نسیم	افشین زی‌نوری	یک رقابت پیچیده بین ۱۲۸ شرکت‌کننده که به ۴ گروه ۳۲ نفری تقسیم شدند.	تعداد زیاد شرکت‌کنندگان، مراحل جذاب، اجرای قوی مجری

گپ و گفتی کوتاه با مجری مسابقه هوش‌برتر

همجواری سرگرمی و آموزش

با «افشین زی‌نوری»، دوبرلو، بازیگر و مجری مسابقه «هوش برتر» که این روزها از شبکه نسیم پخش می‌شود، درباره این برنامه و به‌طور کلی مسابقات هوش محور تلویزیون گفت و گو کردیم. او معتقد است برنامه‌های هوش محور باید افراد نخبه را شناسایی و معرفی کند، ضمن این‌که بیننده برنامه هم با هر سطحی از تحصیلات و علاقه باید بتواند با این نوع برنامه‌ها ارتباط برقرار کند تا به اطلاعاتش افزوده شود.

.....

■ **نظرتان درباره این نوع مسابقات و تأثیرش روی مردم چیست؟**

بازخورد مخاطب درباره هوش‌برتر به‌طور مشخص بسیار خوب بوده است. درواقع بعد از مسابقه هفته که در زمان خودش مخاطب زیادی داشت، الان این اتفاق برای هوش برتر رقم خورده است. کما این‌که در سری قبلی، چیزی حدود هشتاد درصد بیننده داشت.

■ **مسابقات خارجی چه ویژگی‌هایی دارند؟**

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزانه روزنامه خراسان

پنج شنبه ۱۸ آذر ۱۳۹۵

۸ ربیع الاول ۱۴۳۸ ۸ دسامبر ۲۰۱۶

۶۴۱

از پربیننده ترین مسابقه‌های تلویزیونی دنیا چه می‌دانید؟

«جمال مالک» هجده ساله، مانند همه مردم دنیا، رویای یک شبه پولدار شدن داشت. زاغه‌نشین اهل بمبئی، روز و شب را در چنین خیالی سر می‌کرد تا این‌که به آن اتفاق بزرگ رسید؛ شرکت در مسابقه‌ای که شرایط و موقعیت او را زیر و رو کرد. وی یک شبه ۱۰ میلیون روپیه برد. بماند که برای بیست میلیون روپیه بعدی، چه داستانی که پشت سر نگذاشت اما مسئله این است که شرکت در مسابقه «چه کسی می‌خواهد میلیون باشد؟» نقطه عطف زندگی قهرمان فیلم مشهور «میلیونر زاغه نشین» شد؛ شاید هم نقطه عطف زندگی بسیاری از مردم دنیا، که مثل جمال رویای یک شبه پولدار شدن دارند. مسابقات تلویزیونی در سراسر جهان مدت‌هاست که از همین راه، بینندگان میلیونی خودشان را نگه می‌دارند. چه آن زمان که برای اولین بار، در سال ۱۹۳۸ مسابقه «هچی کلمات» به عنوان اولین مسابقه تلویزیونی دنیا روی آنتن رفت و چه الان که شبکه‌های معروف تلویزیونی جهان حداقل هفته‌ای یک بار، با ایده برگزاری یک مسابقه هیجان‌انگیز، خیلی‌ها را سرگرم می‌کنند. در ادامه، با معروف‌ترین مسابقه‌های تلویزیونی دنیا که بیننده‌های میلیونی دارند، بیشتر آشنا می‌شویم.

■ **جنوپاردی؛ خطر هوش زیاد**

یک مسابقه تلویزیونی آمریکایی است که به عقیده خیلی‌ها، پرهیجان‌ترین مسابقه تمرین حافظه در نوع خودش به شمار می‌آید. شهرت این مسابقه زمانی در دنیا پیچید که طرف شرکت‌کننده‌اش در یکی از برنامه‌ها، یک کامپیوتر معرفی شد. «واتسون» ساخت آی بی ام، چند سال قبل در یکی از برنامه‌های این مسابقه شرکت کرد، آن هم نه در رقابت با رقبایی از جنس خودش. واتسون که برای امتحان پیشرفت هوش مصنوعی ساخته شده بود، توانست از پس همه مراحل مسابقه هوش و حافظه بر بیاید و به جایزه کلان مسابقه برسد. هر چند آنچه به روایت واتسون رسیده بود، صرف امور خیریه شد، اما این‌که انسان به ساخته دست خودش نیازد، حرف‌های زیادی در آن زمان داشت. به این ترتیب، نام مسابقه مشهور «جنوپاردی» بر سر زبان‌ها افتاد. مسابقه‌ای که از سال ۱۹۶۴ شروع به کار کرد و تا به امروز، به غیر از دوره‌ای ۱۰ ساله، همیشه روی آنتن هفتگی شبکه NBC بوده است. در جنوپاردی، باهوش‌ترین افراد ایالات متحده شرکت می‌کنند. آن‌هایی که در زمینه تاریخ و اطلاعات عمومی، دستی بر آتش دارند و می‌توانند از پس سوال‌های نه چندان معمولی و سخت مجری مسابقه بر بیایند. دلیل محبوبیت جنوپاردی در دنیا، به همین حضور شرکت‌کننده‌های پرتوان برمی‌گردد.

■ **می‌خواهی میلیونر شوی؟**

مسابقه‌ای مشهور که رویای میلیونر شدن آدم‌ها را یک شبه محقق می‌کند. فقط کافی است شرکت‌کننده بتواند از پس سوال‌ها بر بیاید تا در نهایت به جایزه یک میلیون دلاری مسابقه برسد. البته شرکت در این مسابقه، یک بازی دوسر برد است چرا که هر شرکت‌کننده‌ای بعد از رسیدن به حداقل امتیازات، حتما پول خوبی هم نصیبش می‌شود. در نسخه انگلیسی این مسابقه که آمریکایی‌ها ایده‌اش را از آن گرفتند، هر شرکت‌کننده باید به ۱۵ سوال نسبتاً دشوار در حوزه اطلاعات عمومی جواب می‌داد، اما در فصل‌های بعدی این مسابقه که در آمریکا ضبط و پخش شد، مسابقه شامل دو مرحله مختلف است؛ مرحله‌ای با ۱۰ سوال و مرحله‌ای تا تعداد سوال‌های کمتر. با جواب دادن به هر کدام از سوال‌ها، شرکت‌کننده به پله‌ای بالاتر با جایزه‌ای بیشتر می‌رسد. وقتی شرکت‌کننده‌ها به مرحله بعدی گذاشت، سوال‌هایی چهار جوابی از او پرسیده می‌شود. سوال‌هایی که در صورت ت‌ر دید، می‌تواند برای پاسخ‌گویی به آن‌ها از سه راهنما کمک بگیرد؛ امکان کمک گرفتن از تماشاچی‌ها، کمک گرفتن از یک دوست همراه یا خاموش کردن دو جواب اشتباه. در این مسابقه شرکت‌کننده‌ها از همه اقسار حضور دارند. گاهی دانشجویان معمولی و گاهی آدم‌های مشهوری مثل الکس فر گوسن.

■ **من کشورم را دوست دارم؛ آدم معروف‌ها چقدر می‌دانند؟**

مسابقه‌های تلویزیونی همیشه برای مردم دنیا جذاب بوده‌اند، اما این محبوبیت زمانی دوچندان می‌شود که بیننده‌ها شخصیت‌های معروف و دور از دسترس را پشت میزهای مخصوص مسابقه ببینند. محک‌زدن اطلاعات عمومی این چهره‌ها و مشاهده واکنش آنها در شرایط خاص، شاید یکی از دیدنی‌ترین تصاویری باشد که تماشاگران دنیا به دنبالش هستند. درست همان دلیلی که شبکه بی بی سی را به صرافت ساخت مسابقه‌ای تلویزیونی به نام «من کشورم را دوست دارم» انداخت. در این برنامه- که از اوت ۲۰۱۳ روی آنتن رفته- معروف‌ترین چهره‌های انگلستان شرکت دارند و به سوال‌هایی درباره کشورشان پاسخ می‌دهند. در این مسابقه، دو گروه چهار نفره از معروف‌ترین شخصیت‌ها رو به روی هم قرار می‌گرفتند و در رقابتی بامزه، به سوال‌های مختلفی درباره فرهنگ، جغرافیا و تاریخ کشورشان پاسخ می‌دادند. این مسابقه کلی بیننده داشت و البته واکنش‌های زیادی رو به رو شد. مردم از سطح اطلاعات عمومی این افراد شو که شده بودند و این هیجان مسابقه را بیشتر می‌کرد.

■ **معامله بکنیم یا نکنیم؟ بازی ریسک برد و باخت**

در فهرست شصت‌تایی پربیننده‌ترین مسابقه‌های دنیا، برنامه‌های هلندی جایگاه خاصی دارد. مسابقه آمریکایی «معامله بکنیم یا نکنیم؟» هم کپی تمیز و حساب شده از مسابقه‌ای با همین سبک و سیاق در هلند بوده است. در این مسابقه که سال ۲۰۰۵ با پشتیبانی شبکه تلویزیونی NBC روی آنتن رفت، هر شرکت‌کننده باید بسته‌ای از سوال‌های خاص را انتخاب می‌کرد که از یک سنت تا یک میلیون دلار قیمت داشت و در هر مرحله، شخص با جواب دادن به سوال‌ها به مرحله بعد می‌فت. اما ماجرا زمانی هیجان‌انگیز می‌شد که مجری با آیب و تاب فراوان، مبلغی را به او پیشنهاد می‌کرد و شرکت‌کننده حق انتخاب داشت تا آن مبلغ را بگیرد و کنار بگذد یا سراغ سوال بعدی برود. قبول نکردن معامله برای شرکت‌کننده، یک ریسک بزرگ بود. چرا که با هر سوال غلط، امکان داشت موجودی صندوقش صفر شود و تمام! فصل اول این مسابقه در آمریکا، هر هفته بین ۱۰ تا ۱۶ میلیون بیننده در آمریکا داشت. ر کوردی که تا امروز پابر جا مانده است.

منبع:مجله‌دانستنی‌ها

رسالت مهم مسابقات تلویزیونی

مسابقه تلویزیونی «ثانیه‌ها» را که حتما به خاطر دارید؟ همان مسابقه‌ای که با اجرای علیرضا خمسه در شب‌های ماه رمضان ۹۴ از سیما پخش می‌شد و طی آن، ۱۵ شرکت‌کننده در سه مرحله با یکدیگر مسابقه می‌دادند و در نهایت سه نفر به مرحله نهایی راه پیدا می‌کردند. یک مسابقه معمولی و استاندارد که در روزهایی که به علت حضور علیرضا خمسه در سریال پایتخت، داریوش کاردان جایگزین او شده بود، خیرساز شد. چنجالی که تصاویرش دست به دست می‌گشت و همه را به فکر فرو می‌برد. ماجرا از این قرار بود که شرکت‌کنندگان در پاسخ به سولات مجری مسابقه، پاسخ‌های پرت و عجیب و غریبی می‌دادند؛ پاسخ‌هایی که در شان یک مسابقه تلویزیونی آن هم برای شرکت‌کنندگانی که حداقل تا مقطع دیپلم درس خوانده‌اند، نبود. تحلیل‌ها و یادداشت‌های زیادی نوشته شد. خیلی‌ها هم خندیدند که: «بین با کیا شدیم ۷۰ میلیون!» و... شاید همه این‌ها به این خاطر بود که رسالت مسابقات تلویزیونی و توقع و انتظاری که از چنین برنامه‌ای می‌رود، در کنار سرگرمی، آموزش و اطلاع‌رسانی است و مراحل مختلف مسابقات هوش و حافظه‌محور، بهانه‌ای است برای اینکه مخاطب، قدرت هوش و ذکاوت و سرعت انتقال ذهن و اطلاعات عمومی‌اش را محک بزند و در زمینه‌های مختلف، اطلاعات به روز و تازه‌ای کسب کند؛ نه اینکه با شرکت‌کنندگانی که سواوت‌از خودش روبه‌رو شود که از پس پاسخ دادن به واضح‌ترین سولات برنمی‌آید و هم مایه حیرت مخاطب می‌شود و هم جذابیت برنامه را کم‌رنگ می‌کند؛ نکته کلیدی و مهمی که سازندگان مسابقات تلویزیونی نباید از آن غافل شوند.

می‌کنند؛ در طرح این سولات که در حوزه‌های مختلف مثل معارف، جغرافیا، ورزش، هنر و... است، سلاقی و علاقه‌های متفاوت درنظر گرفته شده است. هدف مسابقات هوش محور نیز، همین است که بیننده، پا به پای شرکت‌کننده، ذهنش درگیر شود، اطلاعاتش را محک بزند و افزایش بدهد.